

OPTIMALNA POTRAGA ZA PLIJENOM (OPTIMAL FORAGING)

Tijekom potrage za plijenom životinja treba „odlučiti“ što, gdje i kada jesti. Ponašanje vezano za potragu za plijenom je kompleksno, no ipak sa može razložiti u jednostavne komponente, poput brzine pronalaženja plijena, manipulacije plijenom, vremena za traženje plijena, energetske dobitak po jedinici plijena, itd. Svaka komponenta se može eksperimentalno analizirati, a odnos među komponentama izraziti matematički. Dobiveni matematički odnosi mogu se sintetizirati u model, kojim opisujemo što se događa u prirodi. Valjanost modela može se eksperimentalno provjeriti, na ovaj način ispitujemo kvantitativna predviđanja modela. U ovoj vježbi ispitujemo komponente potrage za plijenom koristeći metodu sa ljudskim tragačem sa povezom preko očiju koji traži papirnate kvadratiće (Holling, 1959).

Materijali

Svaki par studenata treba polje za traženje 50 x 50 cm; dva tipa papirnatih kvadratića (stranica = 15 mm) koji se mogu razlikovati dodiranjem (tip A – glatki papir, tip B – hrapavi papir); povez za oči; dvije plastične vrećice i štopericu.

Metoda izvodbe

Za izvedbu ove vježbe studenti bi trebali raditi u parovima, jedan kao „tragač“ i drugi kao „brojač“. „Brojač“ postavlja papirnate kvadratiće odgovarajućeg tipa u odgovarajućim gustoćama unutar polja za traženje. „Tragač“ sa povezom na očima traži kvadratiće u odgovarajućem vremenskom intervalu, tapkajući kažiprstom po polju za traženje *konstantnom frekvencijom, jedan put u sekundi*. Kad „tragač“ naiđe na kvadratić, uzme ga i premjesti u najlon vrećicu. U trenutku kad „tragač“ podigne kvadratić, „brojač“ počinje mjeriti period od 5 sekunda, u toku kojeg „tragač“ ne nastavlja sa tapkanjem. Ovaj period odgovara vremenu za manipulaciju plijenom, i tapkanje se nastavlja kad istekne 5 sekunda. Da bi izbjegli efekt smanjenja gustoće plijena, „brojač“ tijekom ovih 5 sekunda postavlja

novi kvadratić istog tipa na polje za traženje. Po isteku vremena dogovorenog za traženje, „brojač“ obustavlja pokus i prebroji pronađene kvadratiće za tu gustoću plijena.

1. Funkcionalni odgovor (functional response)

Ovaj pokus prikazuje reakciju predatora na različite gustoće plijena (broj pojedenog plijena) – tzv. funkcionalni odgovor ili odnos gustoće predatora i plijena.

Stavite povez na oči „tragaču“. Pripremite polje za traženje. Razbacajte nepravilno 5 kvadratića glatkog papira (tip A) u polje. „Tragač“ traži kvadratiće 60 s (što uključuje i vrijeme za manipulaciju plijenom), po predhodno opisanom postupku. Prebrojte broj uzetih kvadratića. Ponovite pokus koristeći 25, 50 i 150 kvadratića. Upotrijebite rezultate cijele grupe za izračun prosječnog broja uzetih kvadratića za pojedinu gustoću. Prikažite rezultate grafički, usporedivši prosječni broj uzetih kvadratića sa odgovarajućom gustoćom kvadratića.

2. Odabir plijena

Ovim pokusom ispitujemo *odluku o potrazi* (foraging decision) životinje suočene sa dva tipa plijena koji se međusobno razlikuju po svojoj isplativosti (mjerenoj po količini dobivene energije). Koji tip plijena životinja uzima dijelom ovisi i o raspoloživosti tog tipa. Npr., ako je najisplativiji plijen rijedak, bolje je vrijeme i energiju upotrijebiti za lov na manje energetski isplativ plijen, ukoliko se takav nalazi u odgovarajućoj količini.

Upotrijebite dva tipa kvadratića, A (glatke) i B (hrapave). Rezultate ćete upotrijebiti za pronalaženje najbolje *strategije potrage* (foraging strategy) za različite gustoće dva tipa plijena. Za kvantifikaciju ovih podataka, morate dobiti ove podatke:

T = ukupno vrijeme za potragu

T_S = ukupno vrijeme za traženje (vrijeme za potragu – vrijeme za manipulaciju plijenom)

h_A = vrijeme za manipulaciju plijenom tipa A

h_B = vrijeme za manipulaciju plijenom tipa B

λ_A = brzina pronalaženja plijena tipa A

λ_B = brzina pronalaženja plijena tipa B

E_A = energija dobivana od plijena tipa A

E_B = energija dobivana od plijena tipa B

Kad uzima oba tipa plijena, ukupni energetska dobit predatora izračunava se po jednadžbi:

$$E/T = \frac{\lambda_A E_A + \lambda_B E_B}{1 + \lambda_A h_A + \lambda_B h_B} \quad (1)$$

$$E/T = \frac{\lambda_B E_B}{1 + \lambda_B h_B} \quad (2)$$

Dobitak energije za svaki od dva tipa plijena iznosi:

$$E_A = 1$$

$$E_B = 5$$

Ukupno vrijeme za traženje (uključujući i vrijeme za manipulaciju plijenom) trebalo bi iznositi 120 sekundi. Gustoću kvadratića tipa A održavajte konstantnom na 30, a gustoću kvadratića B mijenjajte po pokusu (1, 5, 10, 20 i 30). Za ovu vježbu grupu treba podijeliti u tri podgrupe:

(a) Podgrupa A – Ne diskriminirajući predator

„Tragači“ u ovoj podgrupi uzimaju kvadratiće neovisno o tipu. Po isteku vremena izbrojte uzete kvadratiće ovisno o tipu. Rezultati ove podgrupe koriste se za izračunavanje brzine proneleženja plijena tipa A i B, kao i za izračunavanje energetske dobiti kad predator ne bira između dva tipa plijena.

Izračunajte λ_A i λ_B za svaku gustoću tipa B upotrijebivši slijedeću jednadžbu:

$$T = 120$$

$$T_S = T - (h \times N) \quad \text{gdje je } h = \text{vrijeme za manipulaciju plijenom/kvadratiću (tj. 5 s)}$$

$$N = \text{ukupni broj uzetih kvadratića (oba tipa)}$$

$$\lambda_A = \frac{N_A}{T_S} \text{ gdje je } N_A = \text{ broj uzetih kvadratića tipa A}$$

$$\lambda_B = \frac{N_B}{T_S} \text{ gdje je } N_B = \text{ broj uzetih kvadratića tipa B}$$

Koristeći zajedničke rezultate, izračunajte srednju vrijednost λ_B i λ_A . Sada koristeći jednadžbu (1) izračunajte energetska dobit za svaku od gustoća plijena.

(b) Podgrupa B – Samo najisplativiji plijen

Izvođi se kao i u predhodnom pokusu, samo što „tragači“ uzimaju samo kvadratiće tipa B. Kvadratići tipa A se ostavljaju ukoliko se nađe na njih. Izračunajte srednju vrijednost energetske dobiti za podgrupu za svaku gustoću plijena upotrijebivši jednadžbu (2).

(c) Podgrupa C – Optimizers

„Tragači“ u ovoj podgrupi pokušavaju dobiti maksimalnu količinu energije za svaku od gustoća plijena B. Samo jedan pokušaj je dopušten za pojedinu gustoću plijena. Upotrijebite jednadžbe (1) ili (2), ovisno o taktici, za izračunavanje energetske dobiti za svaku gustoću plijena B.

Sve grupe

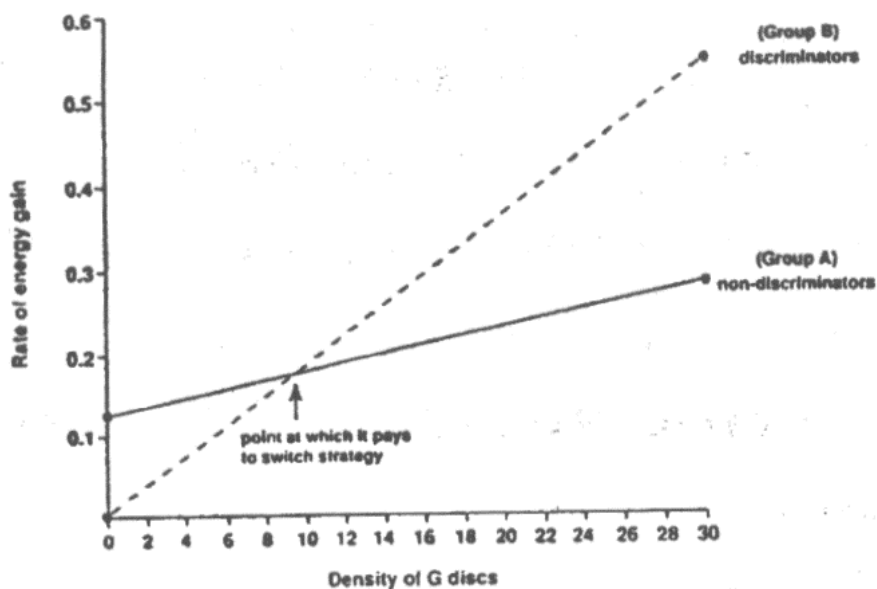
Za svaku gustoću plijena B, na istom grafu prikažite:

- Energetski dobitak koji predator dobiva kad uzima oba tipa plijena (rezultati podgrupe A)
- Energetski dobitak koji predator dobiva kad uzima samo najisplativiji tip plijena (rezultati podgrupe B)

Pitanja:

Ukoliko predator može dobiti neograničeni izvor hrane, hoće li činiti razliku među ponuđenim tipovima plijena?

Kako gustoća ponuđenog plijena utječe na odabir plijena?

Graf 1. Energetski dobitak za predatora u slučaju kad se uzimaju oba tipa plijena i kad se uzima samo najisplativiji plijen.

Literatura:

Holling, C.S. 1959. Some characteristics of simple types of predation and parasitism. *Can. Entomol.*, 91, 385 – 398.

Krebs, J.R. and Davies, N.B. 1984. *Behavioural Ecology. An Evolutionary Approach*. Oxford: Blackwell Scientific Publications.